

HÍREK, BESZÁMOLÓK

IAGA 2009: SOPRON, HUNGARY! BESZÁMOLÓ AZ IAGA TOULOUSE-I KONFERENCIÁJÁRÓL

(10th IAGA Scientific Assembly, Toulouse, 2005. július 18–29.)

Az EÖTVÖS Loránd halála évében (1919-ben) megalakult IUGG (International Union of Geodesy and Geophysics) tevékenységébe Magyarország 1930-ban kapcsolódott be, majd az 1945-öt követő zűrzavaros évek után a Nemzetközi Geofizikai Év sikere tette lehetővé, hogy — a Magyar Tudományos Akadémián keresztül — újból IUGG-tagország lehessünk. Az IUGG tagszervezetei (IAG: geodézia, IAHS: hidrológia, IAMAS: meteorológia, IAPSO: óceán, IASPEI: szeizmológia és földfizika, IAVCEI: vulkanológia, geokémia) közül a legnagyobb létszámú az IAGA (International Association of Geomagnetism and Aeronomy, Nemzetközi Földmágnességi Aeronómiai Aszociáció), amely 2005. július 18–29. között a franciaországi Toulouse-ban tartotta meg soros konferenciáját. Érdemes megismerni az IAGA szerkezetével:

- I. divízió: Belső mágneses terek (Internal Magnetic Fields),
- II. divízió: Aeronómiai jelenségek (Aeronomical Phenomena),
- III. divízió: Magnetoszféra jelenségek (Magnetospheric Phenomena),
- IV. divízió: Napszél és interplanetáris tér (Solar Wind and Interplanetary Field),
- V. divízió: Geomágneses obszervatóriumok, terepi kutatások és analízisek (Geomagnetic Observatories, Surveys and Analyses).

Az IAGA ezek mellett két bizottságot: egy történelmi (Interdivisional Commission on History) és egy fejlődő országokkal foglalkozó (Interdivisional Commission on Developing Countries) munkabizottságot is működtet.

(Aki ismeri a soproni MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézet Geofizikai Főosztálya [az 1955–1972 közötti MTA Geofizikai Kutatólaboratórium] tevékenységét, annak nem hat az újdonság erejével, hogy a soproni geofizika az IAGA mindegyik témakörében érintett: az elektromágneses indukciós mélyszerkezet-kutatástól a geomágneses obszervatóriumon át egészen az űridőjárásig). Emellett jelentős IAGA-tevékenység folyik az ELTE-n, az ELGI-ben, az MTA KFKI RMKI-ban, az MTA Csillagászati Obszervatóriumában, a debreceni Napfizikai Obszervatóriumában, valamint a ME Geofizikai Tanszékén.

Az IAGA öt divíziója és két meteorológiai társszervezet kapcsolódó rendezvényére — valószínűleg szervezési rendellenességek miatt — a vártnál jóval kevesebben, mintegy 910-en jöttek el Toulouse-ba.

Magyarországról az ELTE-t Kis Károly, az ELGI-t két fő (HEGYMEGI László és KISS János) képviselte, az MTA GGKI-ből négyen voltak jelen: LEMPERGER István, NOVÁK Attila, SZARKA László és ZIEGER Bertalan (Z. B. Pillanatnyilag német színekben).

A szokásos intenzitású magyar közreműködés: szóbeli és poszter előadások, valamint egy felkért előadás (HEGYMEGI László) mellett magyar szempontból különös izgalmat jelentett, hogy India (Hyderabad) és Mexikó (Querétaro) mellett Magyarország (Sopron) is pályázott a 2009. évi, 11. IAGA-konferencia rendezési jogának elnyerésére. Amint az IAGA eddigi és következő rendezvényeinek listáján a

www.iugg.org/IAGA/iaga_pages/admin/assemblies/iaga_assemblies.htm

cím alatt már szerepel az örvendetes hír: a versengés nyertese Sopron lett. Ez tényleg nagy szó, mert a földrajzi egyenletlenség ellenére (2005 IAGA: Toulouse, 2007: IUGG General Assembly: Perugia) sikerült győznünk, mégpedig a részt vevő országok hivatalos delegátusainak többségi szavazata alapján.

Az 1985-ös budapesti EAEG-konferenciával összemérhető nagyságú rendezvény jön tehát négy év múlva Sopronba: az összevont IAGA+SCOSTEP konferencia (SCOSTEP=Scientific Commission on Solar-Terrestrial Physics) résztvevőinek várható száma mintegy ezeröttszáz lesz.

A Toulouse-i konferencia honlapját sajnos máris levették a web-ről, de szerencsére felkerültek a közérdeklődésre számot tartó előadások pdf-fájljai:

www.iugg.org/IAGA/iaga_pages/admin/assemblies/toulouse_2005/toulouse_reports.htm

Ezek közül különösen David LOPER: A mágneses tér és az élet, valamint Sunanda BASU: A Nap–Föld rendszer éghajlat és időjárása című előadások képeit ajánlom az érdeklődők figyelmébe. Daniel BAKER előadás-összefoglalójából az IGY+50 és a eGY fogalmakkal, azaz a Föld Bolygó Nemzetközi Éve (International Year of Planet Earth) geofizikai társakcióival ismerkedhetünk meg: IGY+50=1957+50=2007 (a Nemzetközi Geofizikai Év 50. évfordulója), eGY = Electronic Geophysical Year, jelezve, hogy a 21. század elején a földfelszíni (obszervatóriumi, terepi, laboratóriumi) és űrbeli elektronikus geofizikai adatbázisok kerülnek az érdeklődés homlokterébe. A negyedik (időrendben első) átfogó előadásban Jean-Louis LE MOUËL a geomágnesség új korszakának jelentőségét méltatta.

A különféle szekciókba beküldött előadás-összefoglalók CD-jét a magyar résztvevők bármelyike szívesen az érdeklődők rendelkezésére bocsátja.

A szervezési munka Sopronban máris elkezdődött: annak állásáról (folyamatosan) a

www.ggki.hu/IAGA_2009

címen lehet értesülni.

Idevágó hír, hogy az IUGG magyar nemzeti bizottságának legutóbbi ülésén az IAGA magyar nemzeti képviselői tisztségét („national correspondent”-i megbízatását) hosszú idő óta betöltő VERŐ József leköszönt, és javaslatára az utódja egyelőre SZARKA László, a 2009-es soproni IAGA-pályázat fő kidolgozója lett.

Az IAGA magyar nemzeti bizottsága legközelebbi ülésére — amely ülés a soproni LOC megalakulása is lesz egyben — az összes hazai, az IAGA-témakörök valamelyi-

kével foglalkozó kutatót szeretnénk meghívni. A 2009-es soproni IAGA konferencia (várhatóan a SCOSTEP-pel együttes rendezvény) sikere érdekében minden javaslatot, ötletet szívesen fogadunk személyes email-címeinken, de akár a helyi szervező bizottság

iaga_2009_sopron@ggki.hu
címén is.

Szarka László

GEOTERMİKUS (IGA) VILÁGKONGRESSZUS

2005. április 24-29, Antalya, Törökország

*A fenti cikk rövid összefoglalója Gööz Lajos „A geotermális, azaz a földhő energiájának hasznosítási helyzete” című cikkének, amely a ZÖLDTECH magazin 2005 május 10-i számában jelent meg. Aki-
ket a téma részletesebben érdekel, azok az említett
lapban megtalálhatják.*

A szerkesztőség

A törökországi Antalya-ban rendezték meg a geotermikus világszervezet, az IGA (International Geothermal Association) világkongresszusát, amelyre ötévenként kerül sor.

Az elemzések azt jelzik, hogy 9,3 milliárd ember lesz 2050-ben a várható világnépesség. Az ő energiaszükségletük kielégítésére 6-szor annyi energia lenne szükséges, mint amennyit a világ 2000-ben megtermelt. A 2000. év kereskedelmi felhasználásának több mint 80%-a fosszilis üzemanyagokból származott, így elsősorban kőolajból, földgázból és kőszénből. Ezek azonban világméretben folyamatosan fogyanak.

A fosszilis üzemanyagok nem megújuló energiaforrások. A nagyfogyasztók közül az USA például az eredeti, hatalmas kőolajbázisának már felét kitermelte. Ugyanakkor a geotermális energia tartaléka rendelkezésre álló, és hasznosítható energiaként 50 000-szer nagyobb, mint a világ összes olaj- és gázenergia-forrása. Fontos még a geotermális energiáról megemlíteni, hogy független a

globális gazdasági hatásokról, és használatával lényegesen csökkenthető a légkör felmelegedése, illetve szennyezése is, ami a fosszilis energiahordozók hasznosításának elkerülhetetlen következménye.

Az antalyai világkongresszus új megvilágításba helyezte a geotermális energia hasznosítását. 83 ország 1500 küldöttje 705 előadásban elemezte a felhasználás adottságait és lehetőségeit minden geológiai, műszaki, hasznosítási téren. A felmérések ennek az energiának jelenlétét és hasznosítási lehetőségeit 90 országra vonatkozóan írják le, ezek közül egyelőre még csak 71 országban hasznosítják, és villamos energia termelésére pedig jelenleg mindössze 24 országban használják.

Ma 10 000 MW-ra becsülhető a geotermális villamos kapacitás. A geotermia ipar évi fejlődése pedig 3,5%-os. A legnagyobb és leggyorsabb százalékos növekedés a hőszivattyúk terén jelentkezett, elsősorban az USA-ban, Svédországban, Svájcban és Ausztriában. Igen érdekes a geotermális energia felhasználási és foglalkoztatottsági mutatóinak értékelése is.

A hazai beruházók számára az amerikai tapasztalatok a leginkább figyelemre méltók, mivel ott 100 °C alatti hévizek hasznosításával is dolgoznak. Az új hőszivattyús megoldásokkal a német, svéd, svájci és osztrák tapasztalatokat kell követnünk, amelyek egyszerű és gazdaságos megoldások, különösen helyi, gázmotoros villanyerőművel összekapcsolva.

50 ÉVE VÉGEZTÜNK...

(igen, már egy fél évszázada, hogy az ELTE szárnyra bocsátotta az első geofizikus évfolyamot)

A „vas és acél országát” építettük 1951-ben, akkor, amikor létrehozták a Geofizikai Tanszéket az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karán. Abban az időben a TTK még a Múzeum körüli egyetemi épületekben volt, azon belül a Geofizikai Tanszék az „A” épület harmadik emeletén, ma már ez is történelem. A RÁKOSI Mátyás nevével fémjelzett éveket éltük akkor, ebben az évben szüntették meg például a hagyományos érettségi ballagást, jelezvén, hogy a múltat végképp el kell törölni. Az első geofizikus évfolyamra felvett 17 hallgatónak mintegy fele gimnáziumi érettségivel, a többiek pedig szakérettségi után

kerültek az egyetemre. Új szakról lévén szó, a gimnáziumban érettségizettek eredetileg más szakra jelentkeztek, ahova rendszerint helyhiányra való hivatkozással nem kerültek be, és ezért az új — a felvételizők által ismeretlen — szakra irányították őket. A szakérettségiről tudni kell, hogy annak célja a munkás- és parasztszármazású, politikailag megbízható értelmiség minél előbbi kinevelése volt. Ennek keretében egyeseknek lehetőségük nyílt arra, hogy a háborút követő időszak családi vagy anyagi nehézségei miatt félbeszakadt gimnáziumi tanulmányaikat befejezhessék. Mások viszont munkahelyi javaslatra (sokszor csak

6 elemi végzettséggel) kerültek az egyéves kollégiumi képzésbe, amelynek végén érettségihez jutottak és biztosították számukra az egyetemi felvételt.

Talán nem nehéz elképzelni, hogy ez utóbbiak miatt kicsoda képzettségbeli és kulturális szakadék választotta ketté az évfolyamot. Az „uralkodó osztályokat” képviselő szakértettségek az alulképzettségük miatti kisebbségi komplexusukat harcos osztályöntudattal kompenzálták, ugyanakkor viszont rá voltak szorulva diáktársaik segítségére. Hamarosan kiderült, ki tehetséges és ki nem, ki az, aki jóindulattal közeledik a másik csoporthoz, és ki az, aki nyílt ellenségeskedést szít. Az oktatóknak — a kiadott „direktíva” szerint — mindent meg kellett tenniük, hogy a szakértettségek ne morzsolódjanak le. Ez az irányelv befolyásolta a tanszemélyzetet is, talán ennek eredményeként született egyszer egy „alig elégséges” vizsgajegy is, amelylyel az egyik oktatónk tiltakozni kívánt a minőségromlás ellen. A gimnáziumban végzetek szakértettségs tanulópart kaptak, és felelősséggel tartoztak párjuk tanulmányi előmenetelért. Az 1953-as Nagy Imre-kormány enyhített az előírásokon, ennek következtében a gyengébbek lemorzsolódhattak. Volt, akit sajnáltunk, mert jóindulatú volt, de a bajkeverőktől való megszabadulás nagy megkönnyebbülést jelentett. Ekkor szűnt meg az évfolyamon addig uralkodó kölcsönös gyanakvás és bizalmatlanság és kialakult a mai napig tartó barátság.

Az egyetemi oktatás abban az időben szigorúan kötött keretek közt folyt. A diákokat tanulókörökbe osztották, amelyeknek az élén egy politikailag feltétlenül megbízható csoportvezető állt, aki felelősséggel és jelentésbeli kötelezettséggel tartozott diáktársai viselkedését illetően, beleértve az órák látogatását is. Ennek következtében a csoporttagoknak minden előadáson egy kupacban kellett ülniük azért, hogy kellőképpen szem előtt legyenek. Ez a szigorú előírás azonban nem gátolt meg bennünket abban, hogy sok esetben máig tartó jó barátságot ne alakítsunk ki a rokon szakmák képviselőivel, akikkel közös óráink voltak.

Az újonnan létrehozott tanszék vezetője EGYED László lett, aki ezt megelőzően a Földtani (Vadász-) Tanszéken már tartott geofizikai tárgyú előadásokat, elsősorban geológus hallgatók részére. A tanszékhez tanársegédként 1952-ben SZEMERÉDY Pál, majd 1953-ban VARGA Imre csatlakozott. 1954-ben félállású oktatóként, adjunktusi beosztásban STEGENA Lajos oktatta a szeizmikát és a geokémiát.

EGYED László bemutatkozó találkozáson alkalmával közölte, hogy tanulmányaink végére nekünk félig fizikussá, félig geológussá, de mindenekelőtt geofizikussá kell válnunk. Úgy igyekezzünk, hogy tanulmányaink végére mindhárom kritériumnak megfeleljünk. Új tanszékvezető lévén bennünket, első diákjait kissé saját gyermekeinek tekintett és mint mentorunk folyamatosan figyelemmel kísérte előmenetelünket. Ha valami neki nem tetsző dolgot művelünk, akkor raportra rendelt bennünket. Szobájában felsorakoztatva, fel-alá járva előttünk dörögte el kifogásait. Az volt az ambíciója, hogy a keze alól diplomásként kikerülők az ő Geofizikai Tanszékének jó hírnevét vigyék szét a szakmában.

Tudománytörténeti szempontból talán nem érdektelen felsorolnunk, hogy tanulmányaink során milyen tárgyakat milyen óraszámban hallgattunk (előadás+gyakorlat) és kik voltak előadóink. Indexünkben a tantárgyak felsorolása természetesen az ideológiai tárgyakkal kezdődött.

I. évfolyam	
1. félév	Óraszám
Marxizmus-leninizmus	2+2
Kísérleti fizika (PÓCZA Jenő)	4+2
Ásványtan (SZÉKYNÉ FUX Vilma)	4
Ásványtan gyakorlat (BARABÁS Andor)	3
Analízis I. (CSÁSZÁR Ákos)	4+3
Algebra és geometria (VINCZE István)	2+2
Kémiai alapismeretek (NYILASI János)	3
Honvédelmi ismeretek	3
2. félév	
Marxizmus-leninizmus	2+2
Kísérleti fizika (PÓCZA Jenő)	4+2
Ásványtan (SZÉKYNÉ FUX Vilma)	4
Ásványtan gyakorlat (BARABÁS Andor)	3
Analízis I. (CSÁSZÁR Ákos)	3+3
Algebra és geometria (VINCZE István)	3+2
Kémiai alapismeretek (NYILASI János)	3
Honvédelmi ismeretek	3
II. évfolyam	
1. félév	
Marxizmus-leninizmus	2+2
Kísérleti fizika II. (PÓCZA Jenő)	4+2
Közettan (SZÁDECZKY KARDOSS Elemér)	4
Analízis II. (CSÁSZÁR Ákos)	5+3
Fizikai laboratórium (GÉMESI József)	5
Elemző földtan (VADÁSZ Elemér)	3
Orosz nyelv	2
Honvédelmi ismeretek	3
2. félév	
Marxizmus-leninizmus	2+2
Kísérleti fizika II. (PÓCZA Jenő)	4+2
Közettan gyakorlat (BARABÁS Andor)	4
Analízis II. (CSÁSZÁR Ákos)	5+3
Fizikai laboratórium (GÉMESI József)	5
Elemző földtan (VADÁSZ Elemér)	3
Orosz nyelv	2
Honvédelmi ismeretek	3
III. évfolyam	
1. félév	
Politikai gazdaságtan (JÓZSEF Róbert)	2+2
Geofizika (EGYED László)	4
Geodézia (L' AUNÉ Ottó)	3+1
Elméleti fizika (NAGY Károly)	3+1
Kőolajföldtan (KERTAI György)	2
Numerikus&grafikus módszerek (HAJÓS György)	2+1
Földtörténet (MEISEL Jánosné)	2
Fizikai laboratórium (BARNA Péter)	5
Orosz nyelv	2
Honvédelmi ismeretek	3
2. félév	
Politikai gazdaságtan (JÓZSEF Róbert)	2+2
Geofizika (EGYED László)	4
Geodézia (L' AUNÉ Ottó)	1+2
Elméleti fizika (NAGY Károly)	3+1
Kőolajföldtan (KERTAI György)	2
Kiegyenlítő számítás (L' AUNÉ Ottó)	2+1

Csillagászat (HERCZEG Tibor)	2
Földtörténet (MEISEL Jánosné)	2
Fizikai laboratórium (BARNA Péter)	5
Orosz nyelv	2
Honvédelmi ismeretek	3
Földtani térképezés (VARGA Imre)	2
Geofizikai számítások (EGYED László)	2

IV. évfolyam

1. félév

Marxista filozófia	2+2
Geofizika (STEGENA Lajos)	4
Elméleti fizika (NAGY Károly)	2
Csillagászat (HERCZEG Tibor)	2
Meteorológia (DÉSI Frigyes)	2
Gyakorlati elektromosságtan (FARAGÓ Péter)	2+1
Alkalmazott földtan (VITÁLIS Sándor, PANTÓ Gábor)	3
Magyarország földtana (VADÁSZ Elemér)	2
Geofizikai laboratórium (SZEMERÉDY Pál, STEGENA Lajos)	8
Orosz nyelv	2
Honvédelmi ismeretek	3

2. félév

Marxista filozófia	2+2
Geofizika (EGYED László)	4
Elméleti fizika (NAGY Károly)	2
Általános geofizika (EGYED László, BARTA György)	3
Gyakorlati elektromosságtan (FARAGÓ Péter)	2+1
Alkalmazott földtan (VITÁLIS Sándor, PANTÓ Gábor)	3
Magyarország földtana (VADÁSZ Elemér)	2
Geofizikai laboratórium (SZEMERÉDY Pál, STEGENA Lajos)	8
Orosz nyelv	2
Honvédelmi ismeretek	3
Atommag fizika (SZAMOSI Géza)	2

Utólag visszagondolva tantervünk szinte minden olyan tárgyat tartalmazott, amire későbbi pályánk során szükségünk volt. Mai szemmel feltűnhet a számítástechnika hiánya, de abban az időben a kibernetika „imperialista áltudomány” minősült, az analóg számítógépek létezéséről is csak informális úton szerezhettünk tudomást.

A felsorolásból látható, hogy számos neves előadónk volt, de sok nagy tudású szakember nem feltétlenül jó előadó. Volt, akinek óráit kifejezetten élvezettel hallgattuk, volt, akinek óráit nehéz volt ébren átvészelni és voltak olyan órák is, amelyeken kifejezetten szenvedtünk. Néhány szót kedvenc tanárainkról. Becsültük EGYED Lászlót, aki nem tartozott a jó előadók közé, de mindent elkövetett azért, hogy megszerettesse velünk szakmánkat, amelybe valamennyien úgy csöppentünk bele, mint Pilátus a Credóba. E törekvését siker koronázta, mert most, ötven év távlatából visszatekintve megállapíthatjuk, hogy senki sem bánta meg, hogy geofizikus lett. Szerettük SZÉKYNÉ FUX Vilmát, aki jóságos szigorúsággal kalauzolt bennünket az ásványok birodalmában. Tiszteltük CSÁSZÁR Ákost kimért precizitásáért, NAGY Károlyt elegáns levezetéseiért. Kedveltük STEGENA Lajost önróniát sem nélkülöző lezserségéért, NYILASI Jánost kémiaiával kapcsolatos praktikus tanácsaiért. Sokat köszönhetünk a különböző labor-foglalkozásoknak, ahol megtanultuk, hogy alig

használható eszközökkel és műszerekkel hogyan lehet jó mérési eredményeket produkálni. E mérési tapasztalatoknak nagy hasznát láttuk a későbbiekben. A matematikai és fizikai tárgyakat a fizikusokkal és meteorológusokkal, míg a földtani tárgyakat geológusokkal, ill. a földrajz-földtan szakosokkal együtt hallgattuk. Geodéziai gyakorlatra a Műegyetemre jártunk, az előadásokat is műegyetemi tanár tartotta.

Bányalátogatás után Dorogon. Ide kívánczik az NDK gyártmányú kobakban (vagy „Stabi”-sapkában) talált, remekre „műfordított” használati utasítás felidézése: „Kezesség érte biztosság, felé ütés, csak ha Stabi-sapka nem hideg-ba.” Mi a sapkát természetesen ezen utasításnak megfelelően nyomtuk a fejünkbe

Az egyetemi képzéshez szervesen hozzátartozott a honvédelmi oktatás, amelynek keretében légvédelmi géppuskás kiképzést kaptunk, és megtanultuk többek között a 48 mintájú maroklófegyver alkatrészeit, szét- és összeszerelését is, anélkül, hogy a fegyvert a markunkba adták volna. Kellems emlékként őrizzük viszont a múzeumkerti órák emléket, amikor a légvédelmi géppuskán a löelemek beállítását gyakoroltuk. A fiúk az I. és II. év után egy-egy hónapos nyári katonai táborban „nyaraltak” Nógrád mellett. A lányok részére a táborozást nem tudták megoldani, így IV. félévtől kezdve már az elméleti órák látogatása alól is felmentették őket (óh, női egyenjogúság!?). A fiúk minden táborozás után egy-egy fokozattal feljebb léptek a katonai ranglétrán. Az „élkatonák” két fokozatot is ugorhattak (a mi évfolyamunkon ilyen nem fordult elő). A honvédelmi nevelés betetőzése a diploma megvédése utáni 3 hónapos tartalékos tiszti kiképzés volt, amelynek végén a résztvevők tartalékos alhadnagyi vagy hadnagyi rendfokozatot kaptak. Ebből évfolyamunk férfitagjai a körülmények szerencsés alakulása (szeptemberi államvizsga) folytán egy-két kivételtől eltekintve megmenekültek, így többségük tartalékos tizedesként jutott el az obsitosságig.

A marxizmus-leninizmus oktatása előadásokból és szemináriumokból állt. Ez utóbbiakat általában diáktársaink tartották, akik előzetes felkészítésben részesültek. Az előadások és szemináriumok általában nem váltottak ki különösebb érdeklődést a résztvevőkből, de természetesen kerülhetetlen harcot vívtunk a „kémek, kártevők, szabotőrök, diverzánsok, szajtátik és gyilkosok elvtelen bandája” ellen. A szemináriumokra a klasszikusok (MARX, ENGELS, LENIN és SZTÁLIN) tanulmányozásával kellett (volna) felkészülnünk. Kezdeti keserves igyekezetünk azonban igen gyorsan

lelohadt, miután a klasszikus marxista irodalom számunkra emészthetetlennek bizonyult. A történethez tartozik, hogy egyes „szerencsés” kiválasztottak abban a megtiszteltetésben is részesültek, hogy Ifjú Gárda csoportok keretében, reggel 7 óra járva, külön ideológiai képzésben részesültek. A marxista szellemiség a szakterületeken is megnyilvánult. Néhány tanulságos, lelkesítő felirat a földtani nagyelőadóból: „A tanulás a tudás akarása, a vizsga a tanulási készség aratása” vagy a következő, talán még ennél is szebb: „A marxista geológus kalapácsa a haladás fegyvere” stb. A marxizmus-leninizmus órákon és szemináriumokon való kötelező részvétel, valamint a honvédelmi ismeretek órái feleslegesen sok időt raboltak el szabadidőnkől, bár az utóbbiaknak köszönhetően a fiúk, két hónap nyári tábort kivéve, megúszták a katonaságot.

Mi voltunk az utolsó középiskolai évfolyam, akik a latin mellett még nyugati nyelvet tanultunk. Így orosz nyelvi tanulmányainkat az egyetemen kezdtük, sok esetben olyan tanárok segítségével, akik érzésünk szerint egy-két leckével jártak előttünk. Az eredmény az oktatás színvonalát tükrözte, a szakszövegek körülbelüli megértéséig még csak-csak eljutottunk, de kommunikációs képességünk a nullával volt egyenlő. Ez utóbbi hiányát a későbbiekben, a szinte kizárólagosan orosz nyelvre korlátozódó nemzetközi kapcsolatokban igencsak megtapasztaltuk.

A szakmai tárgyakról aránylag röviden emlékeztünk meg. Egyrészt azért, mert azok oktatásának színvonala ugyanúgy, mint manapság, az előadó tudásától és habitusától függött, másrészt pedig azokra az emlékeinkre koncentráltunk, amelyek ma már, szerencsére, anakronisztikusnak hatnak. A tanulást nehezítette a tankönyvek és jegyzetek jelentős hiánya. Elsősorban saját jegyzeteinkre voltunk utalva, amelyeknek hiányosságait főleg a vizsgaidőszakban tapasztaltuk — ekkor aztán sokszor késő estébe nyúlóan folyt a jegyzetek egyeztetése.

A munkásosztállyal való kapcsolat ápolását volt hivatva szolgálni Sztálinváros (Dunaújváros) és a Népstadion építésében való közreműködésünk, ahol nem látszott kitörő lelkesedés a művezetők arcán, amikor munkára-harcra készen megjelentünk. Többnyire deszkákat és gerendákat kellett egyik helyről a másikra cipelnünk, miközben az volt a benyomásunk, hogy egy utánunk jövő társasággal ugyanezt fogják végeztetni, csak ellenkező irányban. Hasonló célt szolgált a Corvin áruház néptáncsoportjában való részvételünk, ami a nagy erőlködés ellenére néhány alkalom után hamvába holt.

Mint az ötvenes években mindenki, mi is nehéz körülmények között éltünk. Pénz és alkalom hiányában legfőbb szórakozásunk a műegytemi lemezestek látogatása volt, ahol klasszikus lemezek mellett Gershwin is lehetett hallgatni, ami az egyik legveszélyesebb imperialista méltelynek számított akkoriban. A tanulmányi osztály, annak ellenére, hogy a lemezestek a Műegytemen teljesen legális keretek között szerveződtek, nem vette jó néven az ilyen elhajlásokat.

Említést érdemel még az, hogy ezekre az évekre esett az egyetem fűtésrendszerének átalakítása, ezért hosszú ideig a kályhafűtés már nem, a központi fűtés meg még nem működött. Mindez természetesen a téli hónapokban, elősegítve a fagyálló új értelmiség kinevelését.

Hogy kellemtlenebb dolgokról is szó essék, az 50-es évek eleje lévén dühöngött az „osztályharc” és az „éber-

ség”. Ennek lett áldozata egyik szókimondásáról híres évfolyamtársunk, aki nem volt képes magában tartani véleményét. Sok más, nem éppen a Párt irányvonalának megfelelő kijelentése után az utolsó csepp az volt a pohárban, mikor kijelentette, hogy SZTÁLIN nem más, mint egy ravasz paraszt, ezért aztán zárt fegyelmi tárgyaláson kizárták az ország valamennyi egyeteméről. A kor kórtünetéhez tartozott, hogy SZTÁLIN halálakor egyik Kossuth-díjas akadémikus előadónk könnyes szemekkel méltatta „a Nagy Vezér” érdemeit. Ugyanez az előadó „kozmpolita” elhajlásnak ítélte a lányok fru-fru hajviseletét és a barna kordbársony öltönyt.

Civilben a „Károlyi-tanszéken”. Balról jobbra: BALATONI Antal, RUMPLER János, ACZÉL Etelka, PINTÉR Anna, KORDA Péter, SZABÓ Zoltán, DIVÉKY Adorján, ülnek: KÁDÁR József, VÁRFALVI Lajos

Egy másik, talán még elképesztőbb történet, hogy egy velünk párhuzamos évfolyamra járó fiút eltitkolt kulák származása miatt fosztottak meg a továbbtanulás lehetőségétől. Ez utóbbi eset élénken él valamennyiünk emlékezetében, mert — nyilván példastatuálási szándékból — a fegyelmi tárgyalását az „A” épület Ásványtani Nagyelőadó-jában tartották, ahol mindenkinek jelen kellett lennie. Az inkvizíciós légkörben lefolytatott eljárás a „bűnös” szülőfaluja párttitkárának kezdeményezésére indult. A párttitkár, értesülvén arról, hogy a falu egyik kulákká minősített gazdájának fiát felvették az egyetemre, azonnal jelezte e fantasztikus törvénytelenséget az egyetem párt-szervezetének. A tárgyalás legmegdöbbentőbb mozzanata az volt, hogy a bűnös arra a kérdésre, hogy miért hallgatta el kulák származását azt felelte: „mert tanulni akartam”. A tárgyalás nyomasztó légköre hosszú időkre befolyásolta közérzetünket.

Egy diákkori visszaemlékezés nem fejeződhet be néhány humoros történet felidézése nélkül. A számtalan esetből csak néhány gyöngyszemet emelünk ki. Egyik kollégánk marxizmus vizsgán nagyfokú tájékozatlanságot árult el. Miután az illető a „lehetőleg nem buktatandó” kategóriába tartozott, a vizsgáztató mentő kérdésként megkérdezte, hogy tudja-e mi a lenini hármasszó. (A marxizmus-leninizmus terén hiányos műveltségű olvasó kedvéért erre azt kellett volna válaszolni, hogy „Szilárd szövetségben a szegényparasztsággal, semlegesítve a középparasztokat, kíméletlen harc a kulákok ellen”.) Barátunknak a kérdés hallatán felcsillant a szeme, végre valami, amire tudja a

választ, kihúzta magát és rávágta: *Lenin élt, Lenin él, Lenin élni fog!* De hasonlóan idevaló a szakmai ismeretek terén kinyilvánított tájékozottsága is. Közvetlen vizsgán SZÁDECZKY professzor mentő kérdésére, hogy mi a struktúra és textúra közti különbség, válasza a következő volt: *Mindkettő leginkább északon fordul elő.* Mindez természetesen még a lemorzsolódások előtt történt.

Szakmai gyakorlatra harmadév nyarán került sor, amikor felváltva két-két hetet töltöttünk az ELGI terepi csoportjainál, nevezetesen REMÉNYI Gyurka graviméteres, ERKEL Bandi geoelektromos és ÁDÁM Oszsi szeizmikus csoportjainál. Nem hivatalos szakmai képzésünkhöz hozzátartozott az is, hogy nyaranta az ELGI, vagy a MASZOLAJ terepi csoportjaiban dolgoztunk terepi segédmunkás beosztásban. Az így szerzett terepi és szakmai tapasztalatok mellett az sem volt elhanyagolható, hogy a 2,40-Ft-os órábérrel felül az évtizedekig változatlanul hagyott 31 Ft napidíjat és 15 Ft szállásdíjat is kaptuk.

Tanulmányaink végén 6 hónap állt rendelkezésünkre az ún. szakdolgozat elkészítésére és az államvizsgára való

felkészülésre. Elhelyezkedési problémákkal nem kellett foglalkoznunk, mert az egyetem döntötte el, kit hová helyeznek. Valószínűleg EGYED tanár úrnak köszönhetjük, hogy többé-kevésbé mindenki oda került, ahová szeretett volna.

Végezetül álljon itt az 50 éve végzettek névsora: ACZÉL Etelka, BALATONI Antal, DIVÉKY Adorján, KÁDÁR József, KORDA Péter, PINTÉR Anna, RUMPLER János, SZABÓ Zoltán, VÁRFALVI Lajos.

Emlékeinket kortársainkon kívül elsősorban a mai és a jövődöbéli ifjúságnak szántuk, hogy legalább valamennyire elképzelhessék, hogyan is zajlott az egyetemi ifjúság élete az 50-es évek első felében.

Ezen vissza nem térő kerek évforduló alkalmával szeretetteljes tisztelettel gondolunk oktatóinkra és fájdalommal emlékezünk azokra az évfolyamtársainkra, akik már nincsenek közöttünk.

Fentieket a kollektív emlékezet nyomán lejegyezte

Szabó Zoltán

In Memoriam:

WINDHOFFER GÁBOR

1977–2005

Pár napja kaptuk a megdöbbentő és hihetetlen hírt: WINDHOFFER Gábor kollégánk és barátunk egy tragikus barlangi balesetben életét veszítette. Azóta is lessük a híradásokat, várjuk a fájdalmas részleteket Spanyolországból. Emészjtük az emészthetlent: már most nagyon hiányzol.

WINDHOFFER Gábor debreceni gimnáziumi tanulmányait követően került Budapestre, az ELTE geofizikus szakára. 2000-ben diplomázott, szakdolgozati eredményeit nyomban publikálta, és számos nemzetközi és hazai konferencián bemutatta. Doktori kutatásait az ELTE TTK Doktori Iskoláján kezdte meg, amelynek középpontjában a Pannon-medence aktív tektonikai folyamatai, a recens feszültségtér, reológia és deformáció kapcsolata álltak. Hazánk egyik legizgalmasabb területét — és egyben szűkebb pátriáját —, a Derecske-árok fiatal deformációját vizsgálta geofizikai és földtani adatokra támaszkodva. A klasszikus vizsgálati módszerek mellett hazánkban elsőként végzett analóg (homokasztalos) modellezést a vetők ismételt felújulását tanulmányozandó. Aktivitására jellemző, hogy egy hosszabb, amszterdami ösztöndíjon túlmenően rendszeresen járt külföldi konferenciákra,

továbbképzésekre, megbeszélésekre. Fialat kora és sajnálatosan rövid szakmai pályafutása ellenére számos tudományos közleménye jelent meg, ill. áll megjelenés alatt. Értékes szellemi hagyatéka — bár a doktori dolgozatát a tragédia miatt nem sikerült befejeznie — bizonyosan nem vész el.

Gábor szinte gyermeki szeretettel élvezte az életet. Sosem feledem, hogy két éve, az igen sikeres hollandiai tanulmányútjának búcsúestjét Európa legnagyobb vizes csúszdájában, a wassenaari akvaparkban töltöttük. Akkor 26 évével az egyik legidősebb vendég volt... Szenvedélye volt a barlangászás: a sors kegyetlen játéka, hogy életének legnagyobb kalandja az életébe került. Hítte, hogy minden napnak minden pillanata új lehetőséget rejt, melyeket igyekezett sosem elmulasztani. A legnagyobb adománnyal bírt: szerette az embereket, a társaságot, a körülötte lévő világot. Sok barátja volt itthon is és szerte a világban, Romániától kezdve Olaszországon át Hollandiáig. Közvetlen, nyugodt, szeretetre méltó természetéből angyali békesség és kedvesség áradt. Nem csoda, hogy oly sokan gyászoljuk őt mély fájdalommal a lelkünkben. Mindannyiunk nevében búcsúzom most tőled: Isten veled, Windy!

Bada Gábor

